

תשא סדר ברכת הנהנין דיה

כמה דברים אמורים במדינות שאין דרכם לשתותו תוך הסעודה אלא כשאר כל היום לחזק הלב ודינו כדין פירות אבל במדינות אלו שרגילים לשתותו תוך הסעודה אין צריך לברך עליו¹:

(יא) וכל משקין ששותה לפני הסעודה² אינו פוטר³ דברים שבתוך הסעודה או אחר הסעודה אף על פי שבדעתו לשתות גם כן בתוך הסעודה צריך לברך אחריו אם שתה כשעור חוץ מן היין לפי שבא לפתוח בני מעיים להמשך האדם לתאות האכילה ומכלל הסעודה הוא ונפטר בברכת המזון לפיכך אין צריך לברך אחריו קודם הסעודה אפילו אין בדעתו כלל לשתות יין בתוך הסעודה והוא הדין ליי"ש:

(יב) וכן מי שמקדש על היין⁴ הואיל ואין קידוש אלא במקום סעודה מכלל הסעודה הוא ואין צריך לברך אחריו⁵ אבל המבדיל על היין ולא היה בדעתו כלל לשתות יין בתוך הסעודה צריך לברך אחריו הואיל ואינו מתכוין לפתוח האות המאכל אלא למצוה בלבד ואפילו שכח ולא בירך לפני הסעודה ונוכח בתוך הסעודה קודם ברכת המזון⁶ (אבל לאחר ברכת המזון לא יברך שברכת המזון פוטרת על היין בדיעבד כמו שנתבאר בפ"א⁷) כמה דברים אמורים שאין לו כוס לברכת המזון אבל אם דעתו לברך ברכת המזון על הכוס אין צריך לברך אחריו לפני הסעודה שנפטר בברכה אחרונה שמברך על הכוס של ברכת המזון⁸:

(יג) וכן מי שאוכל לפני הסעודה פרפראות כמו מיני מתוקה או מיני פירות לפתוח בני מעיים ולגרר ולהמשך הלב לאכילה אף על פי שאין לו פרפראות אחר הסעודה לפוטרום אין צריך לברך אחריהם לפני הסעודה שנפטרין בברכת המזון כמו יין (לשתיה) שלפני הסעודה⁹. אבל אם אוכלם לתענוג בלבד ולא לגרר ולהמשך הלב לסעודה צריך לברך לאחריהם ואינן נפטרים בברכת המזון כמו יין של הברלה וכמו שנתבאר בפ"א¹⁰:

פרק ה

גמר בלבו שלא לאכול או לשתות ואחר כך נמלך וזקק לחזור ולברך ככל מקום חוץ מבסעודה שאף על פי שגמר בלבו שלא לאכול עוד אין זה סילוק והיסח הדעת כיון שררכו של אדם להמשך ולהגרר מאכילה לאכילה ופעמים שאדם יושב בסעודה קטנה וממשיך לסעודה גדולה ואין נמלך וזקק ברכה בסעודה אלא אם כן כשעה שביד המוציא לא היה לו אלא מעט לחם ולא היה יודע כלל כשעת הברכה שיהיה לו יותר אחר כך ואחר כך נתנו לו יותר או אפילו אחר כך נמלך וקנה מן השוק עוד לחם¹¹ אבל אם יש לו לחם בביתו ותותך לו התיבה לאכול אותה ואחר כך רוצה להתך עוד אין זה נמלך שדרך אדם הוא כן¹²:

גג הלכה יו.
כד וכו"ה בשוע"ר שם ס"ז לענין שאר משקים ושי"ל.
כה וכו"ה בילוח ברה"ט פ"ה דה"ו ושי"ל.
כו הלכה יז.

פרק ה

א וכו"ה בשוע"ר ס"י קעט סי"א ושי"ל.
ב ס"ז ס"י קעד ס"ק ג.

יז כמבואר במנחת משה ס"י ששג רמי שהגיל לשתות בתוך הסעודה כמלה העתה אצל כל אדם – משא"כ במדינות שיה דרכם.
יח וכו"ה בשוע"ר שם ס"ז ושי"ל.
יט בשוע"ר שם: כיון שאינו פוטר. בלוח ברה"ט פ"ה דה"ט: ואינו פוטר. וכן תיזקן בקונטרס השלחן לסי' קעו ס"א.
כ ראה ברי השלחן סי' לא ס"ק ד.
כא וכו"ה בשוע"ר שם ס"ח ושי"ל.
כב וכו"ה בשוע"ר שם ס"ז ושי"ל.

(ב) וכן שאר מאכלים שירוע שבשעת ברכת המוציא לא היה דעתו עליהם כלל ואפילו להם ושאר דברים שהיה דעתו עליהם אלא שגמר מלאכול ועקר ממקומו והסיח דעתו מלאכול עוד כשהוור לסעודתו צריך לחזור ולברך לפי שאין דרכו של אדם להתגרר מאכילה לאכילה אלא כשיושב במקום קביעות סעודתו ולא כשיצא למקום אחר¹:

(ג) וכל זה באכילה אבל בשתייה אם גמר בלבו שלא לשתות עוד ואחר כך נמלך צריך לחזור ולברך ואפילו לא גמר בלבו בפירוש אם אמר תנו כוס ונברך ברכת המזון וכן אם אמר כאו ונברך ברכת המזון הרי זה סילוק והיסח הדעת משתייה ואם נמלך לשתות צריך לברך בתחלה אבל אם נמלך לחזור לאכילתו אוכל בלא ברכה ואם מהמת אכילה זו נגרר לו לשתות שותה גם כן בלא ברכה אבל אם נמלך לחזור לסעודתו וצמא לשתות מחמת אכילה ראשונה צריך לברך אבל אין צורך לברך ברכה אחרונה² וכן אם נמלך לאכול שאר דברים הבאים מחמת סעודה אף שאין בדעתו לאכול פת כלל אין צורך לברך עליהם³.

ויש אומרים⁴ שאין חילוק בין אכילה לשתיה שאפילו באכילה ואפילו כסעודת קבע אם הסיח דעתו מלאכול עוד ואחר כך נמלך לאכול פת או שאר דברים הבאים מחמת הסעודה צריך לחזור ולברך ושוב לחוש לדבריהם שלא לחזור ולאכול כלל אבל לא יאכל ויברך משום השש ברכה לבטלה⁵:

(ד) אבל אם נמל הכוס בידו לברך ברכת המזון אף על פי שלא נמל ידיו וגם לא אמר מתחלה תנו כוס ונברך ברכת המזון הרי זה סילוק והיסח הדעת לגמרי לדברי הכל אפילו מאכילה וצריך לחזור ולברך לדברי הכל וגם ברכה אחרונה צריך לברך על שאר דברים הבאים מחמת הסעודה קודם ברכת המזון שכסעודה אחרת היא כיון שסילק דעתו מהפת⁶:

(ה) ואם נמל ידיו מים אחרונים אף על פי שלא נמל הכוס הרי זה סילוק והיסח הדעת לגמרי וצריך לברך לדברי הכל ואפילו בברכה אינו רשאי לאכול ולא לשתות משום הפסק בין מים אחרונים לברכת המזון אלא אם כן רוצה לחזור ולישול מים אחרונים אחר כך סמוך לברכת המזון⁷:

(ו) וכל מקום שצריך לחזור ולברך המוציא משום היסח הדעת צריך לחזור ולטול ידיו כראוי לאכילת פת ומים האחרונים אין עולין לו אפילו נמלן כראוי לאכילת פת הואיל ולא נתכוין בהם לאכילת פת⁸:

(ז) אם בעל הסעודה אמר נברך ברכת המזון כל המסובין אסורים לשתות בלא ברכה והוא ששתקו והסכימו לדבריו אבל אם אחד מהאורחים או מבני ביתו אמר כן אף האומר עצמו יכול לחזור ולשתות עם בעל הבית מפני שירוע שאין הדבר תלוי בו אלא כבעל הבית וכיון שבעל הבית לא עשה היסח הדעת אף הוא דעתו סומכת על בעל הבית לשתות עמו⁹:

ח בשוע"ר שם: ולענין הלכה פסק ברכות להקל.
ט וכו"ה בשוע"ר שם ס"ה וש"ס.
י וכו"ה בשוע"ר שם וש"ס.
יא וכו"ה בשוע"ר שם וש"ס.
יב וכו"ה בשוע"ר שם ס"ו וש"ס.

ג וכו"ה בשוע"ר שם וש"ס.
ד ראה תורת מנחם. הע"ב תשס"ו ע' 4.
ה וכו"ה בשוע"ר ס"י קצ"ב וש"ס.
ו וכו"ה בשוע"ר שם ס"ג וש"ס.
ז וכו"ה בשוע"ר שם ס"ד וש"ס.

סדר ברכת הנהנין היו

(ח) וכן הקרואים בבית בעל הבית לאכול מיני פירות אף על פי שמביאין להם כזה אחר זה אין צריך לברך אלא על הראשון ואף על פי שבשעת הברכה לא היו יודעים כמה יביאו להם כיוון שדעתן על בעל הסעודה ששימנם אבל אם בא אליהם איש אחר שלא זימנוהו ואינו קובע עצמו עמהם אלא נכנס אצלם לפי שעה וכל אחר מהמסובין מושיט לו כוס או מיני פירות צריך לברך על כל אחד ואחד אם מושיטין לו אחר שכבר בירך על הכוס שלפניו ואפילו עדיין לא שתה כלו. ועכשיו שהמנהג הוא כן שמושיטין כוסות הרבה למו שנכנס למסיבה הקבועים לשתיה אין צריך לברך אלא על כוס הראשון¹:

(ט) אין מברכין שום ברכה אחרונה ואפילו ברכת המזון שמן התורה אלא כעוד שלא נתעכל המזון במעייו וכן אין ב' אכילות נפמרים בברכה א' אלא כשלא שהה בינתים שיעור שיתעכל המזון במעייו אבל אם שהה כל כך צריך לחזור ולברך וכן הרצוה לפטור ב' שתיות בברכה אחת ושהה בינתים כשיעור עיכול². וכמה שיעורו כל שאינו רעב מאתה אכילה הראשונה³ או שאינו צמא משהיה הראשונה:

פרק ו

בל האילות משיזיאו פרי אף על פי שהוא קטן מאד שם פרי עליו ומברכין עליו ברכתו הראויה לו הרינו בורא פרי העץ⁴ (חזן מויתים וענבים וחרובים⁵ שיש בהם חילוקי דינים ולפי שאינם גדלים במדינתנו לא העתקנום) ובלבד שלא יהא מר או עפוש (בלומר זוע"ר) ביותר עד שאינו ראוי לאכילה אפילו על ידי הרהק שאז אין מברכין עליו כלל ואפילו אם מיתקן על ידי האור או דבר אחר אין שם פרי עליהם כלל ומברכים עליהם שהכל נהיה בדברו:

(ב) וכן שקדים המרים אין מברכים עליהם כשהם גדולים ואין ראוי לאכילה אפילו על ידי הרהק אבל אם מיתקן על ידי האור או דבר אחר מברכין עליהם בורא פרי העץ⁶:

(ג) גרעיני הפירות אם הם מתוקים וראוים לאכילה בכלל הפרי הם ושם פרי עליהם ומברכין עליהם בורא פרי העץ ואם הם מרים אינו מברך עליהם כלל ואף אם מיתקן על ידי האור או דבר אחר אינו מברך עליהם אלא שהכל נהיה בדברו:

(ד) קליפי הפירות כגון קליפי מרנצ"ן המרוקחים אינו מברך עליהם בורא פרי העץ שאינו עיקר הפרי שנטמעין האילן בשבילו ויש אומרים שגם קליפי הפירות נחשבים מכלל הפרי עצמו ומברכין עליהם בורא פרי העץ וספק ברכות להקל בדיעבד אבל לכתחילה מברכין עליהם בורא פרי האדמה ויצא לדברי הכל⁷:

(ה) מיני פירות גרועים הגדלים ביער כגון תפוחים קמנים ואגסים קמנים (שקורין בארץ) אף על פי שהם ראויים לאכילה אינן חשובים פרי ומברכים עליהם שהכל נהיה בדברו בין חיין בין ממושלים אבל אגוזים הגדלים ביער פירות חשובים הם ומברכין עליהם בורא פרי העץ⁸.

פרק ו

א וכו"ה בשוע"ר סי' רב ס"ד וש"נ

ב נתבאר דינם שם ס"ג.

ג וכו"ה בשוע"ר שם ס"ה וש"נ.

ד וכו"ה בשוע"ר סי' רב ס"ה וש"נ.

ה וכו"ה בשוע"ר סי' רב ס"ה וש"נ. וראה גם לקמן בס"ו.

ו וכו"ה בשוע"ר סי' רג ס"ב וש"נ.

יג וכו"ה בשוע"ר שם ט"ג.

יד וכו"ה בשוע"ר סי' קפ"ג ס"ג וש"נ.

טו בשוע"ר שם כ' הרינו הוקא כשאכל כל צרכו, אבל

כשאכל מעט הביא ב' דיעות וס' ברכות הדקל. ועוד

כ' שם הרינו משעה שהתחיל לדוות רעב אע"פ שלא

נתעכל לגמרי.